

Blåbetong

Blå lättbetong är ett byggnadsmaterial som tillverkades mellan år 1929 och 1975, främst i Yxhult och på Öland och salufördes under varumärken Ytong och Durox. Materialet är lätt att bearbeta med en vanlig fogsvans och var enkelt att bygga med. Blåbetongens "storhetstid" var främst under 60- och 70-talen då den användes som byggnadsmaterial i många av bostäderna i det så kallade miljonprogrammet. Kvarvarande lager kan ha använts i hus byggda fram till ca 1980, även om det förbjöds att användas i bostäder redan 1975. Materialet hittas främst i innerväggar, ytterväggar, inklädnader, bjälklag (bjälklagselement eller kross) och som isolering innanför betongmurar.

Alla stenar och betong-arter avger strålning, men blåbetongen är baserad på den uranrika alunskiffern, vilket gör att materialet avger mer gammastrålning än andra. Vid uranets sönderfall bildas också Radium, vilket i sin tur avsondrar gasen Radon. Det är alunskiffern som ger blåbetongen sin karaktäristiska blågrå färg. Andra lättbetongstenar som är vita saknar alunskiffern och är således radonfria. Ett exempel på en sten som alltid tillverkats radonfritt är Siporex.

En blågrå färg på lättbetong bör tas som anledning att undersöka materialet närmare. Gammastrålningen och därmed radiumhalten kan vara alltifrån inom dagens tillåtna nivåer på 200 Bq/m³ inomhusluft till väsentligt över dessa (över 1000 Bq/m³ inomhusluft kan förekomma). Ju högre gammastrålning desto mer radon produceras i materialet. Med en

gammamätning kan man uppskatta materialets radiumhalt och bidrag av radon till inomhusluften. Man kan inte avgöra dessa faktorer utifrån materialets färg – man måste mäta. Borra ett hål och titta på materialet är inte någon tillförlitlig metod.

Även om man har blåbetong i sitt hus så varierar mängden radongas i rummet kraftigt beroende på en rad faktorer. Blåbetongens uranhalt är olika beroende på var alunskiffern brutits, både var i tåkten och vilken tåkt, och andelen inblandad alunskiffer. En annan faktor som har betydelse för hur mycket radon som lämnar en byggnadsdel av blåbetong är ytskiktet. Ju tätare skikt desto mindre av radongasen sprids till rumsluften i huset. Stoppar man gasen på ett ställe får man dock räkna med att det kommer mer på andra ställen. Slutligen har ventilationen i rummet en avgörande betydelse. En god ventilation blåser ut radongasen och det blir mindre kvar i rummet som kan göra skada.

I Sverige beräknas radon orsaka ca 500 lungcancerfall per år. Av dessa har ca 50 personer aldrig varit rökare.

När QICON river blåbetong så hanteras avfallet i enlighet med gällande föreskrifter.